

دیدگاه

دامداری از رقابت با پتروشیمی تا ورشکستگی

مسعود کیانمهر

مدیرعامل هیئت‌مدیره صنایع عمومی آمین

دامپروری را می‌توان از صناعی دانست که علاوه بر ایجاد اشتغال، در تأمین مواد غذایی نیز نقشی ویژه دارد. نژادهای مختلف گاو به دو دسته کلی گاوهای گوشتی و گاوهای شیری تقسیم‌بندی می‌شوند و پرورش انواع گاو به منظور تولید گوشت و شیر و همچنین تولید چرم از پوست آن‌ها انجام می‌شود. همچنین از فضولات دام کود حیوانی مناسبی به دست می‌آید که در کشاورزی استفاده بسیار دارد. امروزه با توجه به افزایش جمعیت جهان، نیاز جامعه جهانی به غذا بیشتر شده که با وجود منابع محدود کشورها باید راهکارهای مناسبی جهت رفع این مشکل به کار گرفته شود. یکی از این راه‌حل‌ها که می‌توان به آن اشاره کرد بهره‌گیری و اصلاحات ژنتیکی بر روی انواع دام‌هاست که تأثیر قابل توجهی در این زمینه خواهد داشت. در صورت استفاده از بهترین نژادهای گاو می‌توان میزان بیشتری محصولات لبنی مانند شیر و گوشت تولید کرد که باعث افزایش نرخ بازدهی می‌شود. از سوی دیگر دام‌های شیری مانند گاو، گوسفند و بز در صنعت دامداری نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند و تأمین خوراک مناسب برای این دام‌ها اهمیت زیادی دارد. خوراک دام‌های شیری نقش کلیدی در تغذیه، رشد، تولید شیر و سلامتی آن‌ها دارد. این خوراک شامل مجموعه‌ای از مواد غذایی است که برای تأمین نیازهای تغذیه‌ای دام‌ها تهیه و استفاده می‌شود. مواد خوراکی مناسب برای دام‌های شیری شامل علوفه‌های خشک و سبز، غلات، کنسارته‌ها، مکمل‌های ویتامین و مواد معدنی باقی‌مانده محصولات کشاورزی و سایر مواد غذایی است. طی سال‌های گذشته و به‌ویژه با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی تأمین نهاده‌های دامی به مشکلی جدی برای دامداران تبدیل شده‌است. به گونه‌ای که در موارد متعدد اعلام می‌شود دامداری دیگر صرفه اقتصادی ندارد و کار به جایی رسیده که دامداران مجبور می‌شوند برای ادامه کار بخشی از دام‌های خود را به فروش بگذارند تا مخارج بقیه دام‌ها حداقل برای مقطعی کوتاه تأمین شود.

در این سال‌ها قیمت خوراک دام چندی‌ابر شده و بر این اساس در بسیاری موارد و به‌ویژه در دامداری‌های کوچک، نگهداری دام دیگر برای دامداران صرفه اقتصادی ندارد. از سوی دیگر شرایط اقلیمی و خشکسالی مزید بر علت شده تا دشواری‌های اشتغال در این حوزه به مراتب بیشتر شود. علاوه بر این بحث حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی نیز معضل دیگری بود که شرکت‌های فعال در این عرصه را با مشکلات بسیار مواجه کرد؛ چراکه برای این شرکت‌ها به یک‌باره نرخ ارز حدود شش برابر افزایش پیدا کرد و از سوی دیگر قیمت محصول نهایی یعنی شیر تنها دو برابر شد. این موضوع نه تنها از سرانه نه چندان بالای مصرف شیر در جامعه کاست بلکه موجب شد نیاز دامداران به سرمایه در گردش نیز شش برابر شود که تأمین این سرمایه به‌ویژه در شرایطی که بانک‌ها در ارائه تسهیلات همراهی لازم‌رانداشتند به چالشی جدی برای فعالان این صنعت بدل شد.

بااین وجودنظر به اهمیت بالای شیر در میان مواد غذایی، برنامه هفتم توسعه سرانه مصرف شیر را حدود ۹۰ کیلو پیش‌بینی کرده و چنین در نظر گرفته که تولید شیر در کشور از ۱۰ میلیون تن به ۱۷ میلیون تن ارتقا پیدا کند. در چنین شرایطی برخی کارشناسان با وجود شرایط حاکم بر این صنعت تأکید دارند که صنایع شیر ایران باید به سمت طراحی و سرمایه‌گذاری در مگاپروژه‌ها حرکت کنند. برخی نیز بر این نکته تأکید دارند که با وجود تمام چالش‌های پیش‌روی این صنعت در سال گذشته برخی دامداری‌ها توانستند سودی نزدیک به مجتمع‌های پتروشیمی حاصل کنند. این امر نشان می‌دهد همچنان فعالیت در این عرصه علاوه بر ضرورت می‌تواند به مصلحت هم باشد. حال باید دید سیاست‌گذاری‌ها و حمایت‌ها در سال‌های پیش‌رو کدام‌روی این سکه را نمایان خواهد کرد.

زمانی که قیمت شیر افزایش پیدا کرد میزان مصرف لبنیات کاهش شد. این در حالی است که در گذشته نیز ما از نظر سرانه مصرف شیر با کشورهای مختلف دنیا فاصله قابل توجهی داشتیم. به طور مثال در شرایطی که در کشورهای اروپایی با آمریکایی سرانه مصرف سالانه هر فرد حدود ۲۰۰ تا ۲۵۰ کیلوگرم است یا در اسکانندیناوی به حدود ۳۰۰ کیلو می‌رسد، به علت آگاهی ناکافی بخش عمده‌ای از مردم نسبت به فواید محصولات لبنی این عدد در کشور مایه حدود ۷۰ تا ۷۵ کیلوگرم می‌رسد که رقم بسیار کمی است. افزایش قیمت شیر منجر به کاهش بیشتر این میزان مصرف می‌شود. البته ممکن است در این میان اقلامی مانند پنیر یا ماست کمتر دچار کاهش مصرف شوند، اما در همین محصولات نیز شاهدیم که با افزایش قیمت محصولات لبنی مصرف ماست‌های خامه‌ای یا پنیرهای طعم‌دار کمتر شد. در چنین شرایطی ما برای فروش محصولات خود سیاست جدیدی اتخاذ کردیم و تصمیم گرفتیم با افزایش درصد چربی و پروتئین شیر، کیفیت محصول خود را ارتقا دهیم. در این میان بهره‌مندی از گاوهای چرسی به دلیل خصوصیتی که شیر آن‌ها دارد به دست‌یابی به این هدف کمک کرد تا شاید بدین ترتیب کمتر از افزایش قیمت شیر تحت تأثیر قرار بگیریم.

به هر حال شیر از محصولاتی است که به دلیل بالا بودن میزان کلسیم و ویتامین‌های محلول در چربی نقش مهمی در سلامت جامعه ایفا می‌کند، اما تا زمانی که قیمت آن برای مصرف‌کننده نهایی مناسب نباشد نمی‌توان انتظار داشت میزان مصرف آن در جامعه بهینه شود. به همین دلیل ما نیز به ناچار بخشی از تولید خود را صرف تولید شیر خشک‌های صنعتی می‌کنیم.

در زمینه صادرات هم فعالیتی دارید؟

با توجه به سیاست‌گذاری‌های صورت گرفته در جهت افزایش ظرفیت دامداری‌های ایجاد ی و در حال توسعه هلدینگ صنایع عمومی تأمین، در حال حاضر امکان صادرات دام به کشورهای همسایه فراهم نیست اما صادرات جنین‌های برتر ژنتیکی از موضوعاتی است که در دستور کار قرار دارد.

و حرف پایانی...

اکنون شرایط به گونه‌ای است که شرکت‌های دامپروری برای تأمین سرمایه در گردش خود با مشکلات متعددی مواجه هستند.

تا زمانی که قیمت شیر برای مصرف‌کننده مناسب نباشد نمی‌توان انتظار داشت میزان مصرف آن در جامعه بهینه شود

بر این اساس انتظار می‌رود نظام بانکی با ارائه تسهیلاتی با سود کمتر و بازپرداخت طولانی‌تر اینس مجموعه‌ها را مورد حمایت قرار دهد، اما جای این حمایت‌ها خالی بوده و سیستم بانکی به انقباضی‌ترین حالت ممکن برخورد می‌کند. نکته دیگر آنکه پروژه‌های احداث دامپروری که از سوی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین (شستا) تعریف می‌شوند نیاز به برآوردهای نقدی صاحب سهم دارند و ما نمی‌توانیم از منابع داخلی شرکت برای این طرح‌ها سرمایه‌گذاری کنیم. بنابراین در شرایطی که پرداخت تسهیلات بانکی هم میسر نیست، درخواست ما این است که شستا برای تأمین اعتبار این طرح‌ها حمایت جدی‌تری از شرکت‌های زیرمجموعه داشته باشد تا این طرح‌ها در مدت‌زمان کوتاه‌تری به نتیجه برسند و سودآور شوند.

ما حدود شش برابر شد. این مسئله در نهایت منجر به کاهش سرمایه شدید شرکت‌های دامپروری شد و روی کار دامداری‌ها تأثیر گذاشت. بر این اساس به‌ویژه دامداری‌های کوچک‌تری که گردش مالی کمتری داشتند برای تأمین هزینه‌ها در موارد متعدد مجبور به فروش دام‌های خود برای خرید نهاده شدند. این موضوع منجر به کاهش سود این شرکت‌ها در گام اول و تعطیلی بسیاری از آن‌ها در گام‌های بعدی شد. بدین ترتیب شاهد بودیم بسیاری از دامداری‌های خرد در این مدت تعطیل شدند، اما در دامداری‌های صنعتی با توجه به حجم بالاتر فعالیت‌ها، شاهد کاهش حاشیه سود بودیم. این امر موجب شد این شرکت‌ها به شدت اعتبار خود را از دست بدهند؛ چرا که در موارد متعدد در زمان پرداخت مطالبات ناکام می‌ماندند و اعتبار آن‌ها زیر سؤال می‌رفت. در چنین شرایطی تأمین نهاده‌ها با تأخیر و کندی صورت می‌گرفت و ناچار بودیم جیره غذایی دام‌ها را با لاس کنیم و دشواری‌های این مسیر روی راندمان تولید نیز تأثیر داشت.

ما باید به گونه‌ای رفتار می‌کردیم که کمترین استرس به دام‌ها وارد شود. در این میان تأمین نهاده‌ها به دو صورت انجام می‌شد که اولین آن‌ها تأمین نهاده‌های کنسارته بود. در این بخش تلاش

تا زمانی که قیمت شیر برای مصرف‌کننده مناسب نباشد نمی‌توان انتظار داشت میزان مصرف آن در جامعه بهینه شود

شد و با وجود مشکلات پیش آمده مدیریت شود، اما در نهایت ضربه زیادی خوردیم و چالش‌ها همچنان ادامه دارد. در این میان مقرر شده بود سیستم بانکی به‌طور خاص بانک کشاورزی تسهیلاتی در اختیار شرکت‌های دامداری قرار دهند که نه تنها این حمایت‌ها صورت نگرفت بلکه در این مدت یکی از انقباضی‌ترین حالت‌های بانک‌ها در سیستم تسهیلات‌دهی را تجربه کردیم.

این تغییرات سرانه مصرف شیر در کشور را هم کاهش داد. در چنین شرایطی شما برای فروش محصول نهایی خود با مشکل مواجه نبودید؟

باید توجه داشت که در کشور ما محصولات لبنی معمولاً در اولین اولویت‌های سفره غذایی خانوار قرار نمی‌گیرند و به‌طور طبیعی

مدیرعامل شرکت کشت و دامداری فکا تأکید کرد

سیستم انقباضی بانک‌ها و مشکل تأمین سرمایه

شرکت فکا از جمله شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ صنایع عمومی تأمین است که با در اختیار داشتن سه واحد پرورش دام روزانه بالغ بر ۲۲۴ تن تولید شیر دارد. در گفت‌وگویی با بهنام مشیری، مدیرعامل این مجموعه به بررسی وضعیت و روند تولید در «فکا» پرداخته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

با توجه به فعالیت چندین شرکت دامپروری زیرمجموعه هلدینگ صنایع عمومی تأمین، شرکت فکا چه تفاوتی با سایر این شرکت‌ها دارد؟

شاید بتوان دو وجه تمایز عمده میان فکا و سایر دامداری‌های صنعتی کشور بر شمرده اول اینکه این شرکت با بهره‌مندی بیش از هزار رأس گاو چرسی که نیمی از آن‌ها گاوهای شیری هستند، بزرگ‌ترین گله گاو چرسی را دارد و از نظر شیر این نژاد نسبت به نژاد هلشتاین چربی و پروتئین با کیفیت‌تری دارد. نکته دیگر آنکه مادر این مجموعه علاوه بر فعالیت‌های مرسوم و معمول دامداری، بحث‌های دانش‌بنیان را هم در دستور کار قرار داده‌ایم و بر روی بحث انتقال جنین یا همان (IVF) فعالیت داریم که این روند به اصلاح ژنتیکی گله کمک می‌کند. بر همین اساس با دانشگاه‌های مختلف در زمینه حمایت از پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد و دکترار تباط تنگاتنگ و مذاکراتی داریم تا مباحثی که در صنعت با آن‌ها مواجه هستیم در این قالب مورد بررسی قرار گیرد.

حجم تولید شما از چه قرار است؟

در شش ماهه اول سال جاری ۲۳ هزار تن شیر تولید کرده‌ایم. علاوه بر آن محصولات کشاورزی نیز بوده که در نهایت در نیمه

در کشور ما محصولات لبنی معمولاً در اولین اولویت‌های سفره غذایی خانوار قرار نمی‌گیرند و به‌طور طبیعی زمانی که قیمت شیر افزایش پیدا کرد میزان مصرف لبنیات نیز کاهش شد

با وجود خصوصیات خوبی که دارد این روزها در معرض خطر انقراض است. در این ارتباط قراردادی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری به امضار رسانده‌ایم تا در این قالب از دانش فنی نهاده‌پنه شده در مجموعه برای جلوگیری از انقراض این نژادها استفاده کنیم. بدین ترتیب تعدادی دام از این نژادها از سوی معاونت علمی در اختیار مجموعه قرار می‌گیرد تا از آن‌ها جنین تولید کنیم و بعد این جنین را در داخل رحم گاوهای هلشتاین پرورش دهیم که در نهایت از این فرایند گوساله‌ای متولد خواهد شد که خصوصیات ژنتیکی آن به‌طور صددرصدی بازن‌های مادر همخوانی دارد و این روند کمک می‌کند شاهد استمرار چرخه حیات گاوهای نژاد سیستانی یا گلپایگانی باشیم.

سال گذشته شاهد حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی بودیم. این روند چه تأثیری بر فعالیت‌های شما داشته‌است؟

پس از اصلاحاتی که در بحث تخصیص ارز صورت گرفت انتظار می‌رفت دولت تورم نهاده‌های دامی را برای دامداران پوشش دهد، اما متأسفانه در نهایت شاهد بودیم قیمت شیر در این مسیر افزایش دو برابری پیدا کرد و قیمت نهاده‌های مورد استفاده

اول سال جاری ۶۶۰ میلیارد تومان فروش و ۱۶۰ میلیارد تومان سود داشته‌ایم. تولید در قیاس با مدت مشابه سال قبل ۱۱ درصد و سود حدود ۴۰ درصد رشد داشته‌است. البته در زمینه افزایش تولید باید به این نکته اشاره کرد که شرکت (ارس دام آرام) نیز یکی از زیرمجموعه‌های ماست که در افزایش تولید ۱۱ درصدی مجموعه تولیدات این شرکت لحاظ شده‌است.

در این سال‌ها بحث تأمین نهاده‌های دامی مشکلات متعددی به همراه داشته‌است. این مشکلات را چگونه پشت سر گذاشتید؟

یکی از اقداماتی که می‌تواند به تکمیل زنجیره تولید و کاهش قیمت تمام شده کمک کند، بحث افزایش تولیدات کشاورزی است. در این زمینه ما در بخشی از زمین‌های شهرستان ماکوی استان آذربایجان اقدام به کاشت علوفه کرده‌ایم و بیش از ۴۰۰ تن جو و ۵ هزار تن ذرت در علوفه‌ای در این زمین‌ها کشت می‌شود. همچنین بحث واردات نهاده‌های دامی را هم در دستور کار داریم که در این زمینه به دلیل عدم تخصیص به‌موقع ارز همواره مشکلات متعددی ایجاد می‌شود.

انتقال جنین با بهره‌گیری از تکنیک (IVF) از راهکارهایی است که طی سال‌های گذشته در کشورهای مختلف دنیا مورد استفاده قرار گرفته‌است. در ایران نیز این شیوه کم‌وبیش از سوی برخی دامداری‌ها تجربه شده، اما به گفته بنیان‌گذار آزمایشگاه شرکت کشت و دامداری فکا همچنان تا دستیابی به سهیم ۱۰ درصدی تولید با اتکا به این شیوه راهی طولانی در پیش است.

نیمه صادقی، عضو هیأت‌مدیره فکا در این باره به «آتی‌نو» گفت: «انتقال جنین روندی است که می‌تواند سرعت اصلاح نژاد دام را به شکل چشمگیری افزایش دهد. در حالت کلی برای بارورسازی گاوهای ماده، اسپرم‌هایی وارد کشور می‌شود که بسته به کیفیت‌شان قیمتی بین ۱۰۰ هزار تا ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان دارند. زمانی که این اسپرم‌ها برای لقاح گاوهای ماده استفاده می‌شوند هر قدر هم که با کیفیت باشند تنها ۵۰ درصد سهم پدر را بهبود می‌دهند و همچنان سهم

مادر قابل تغییر نیست و لازم است در چند نسل اسپرم‌های با کیفیت استفاده شود تا به‌طور مثال بعد از ۲۰ سال شاهد بهبود ژنتیکی گوساله‌هایی که متولد می‌شوند باشیم در حالی که با انتقال جنین می‌توان این روند را تسریع کرد.» این دامپزشک ادامه داد: «به‌طور میانگین یک گاو ماده در عمر خود ۲،۲ گوساله به دنیا می‌آورد، اما در صورت استفاده از شیوه‌های انتقال جنین می‌توان از آن تعداد بالایی تخمک گرفت و حدود ۵۰ گوساله تولید کرد. صادقی افزود: «از سوی دیگر در این شیوه جنین تولیدی از گاو ماده و اسپرم با کیفیت تولید شده و به هر گاوی از هر نژادی منتقل شود در نهایت گوساله‌ای با خصوصیات ژنتیکی مناسب متولد می‌شود. یعنی به جای اینکه چندین نسل زمان صرف رسیدن به گوساله‌ای با این شرایط شود در مدتی به مراتب کوتاه‌تر این اتفاق رخ می‌دهد.» او ادامه داد: «ما برای این منظور یک گله گاو چرسی که از نژادهای خوب دامی محسوب می‌شود از دانمارک وارد کرده‌ایم تا برای انتقال جنین از این نژاد استفاده شود و

عضو هیأت مدیره فکا خبر داد

جلوگیری از انقراض گاو سیستانی

جنین حاصله به گاوهای هلشتاین منتقل شود و در نهایت گوساله چرسی که در دنیا کم‌یاب است و قیمت بالایی دارد متولد شود.» این متخصص فناوری تولیدمثل در بخش دیگری از صحبت‌های خود به بحث حفظ نژادهای با کیفیت ایرانی با استفاده از (IVF) اشاره کرد و گفت: «بر اساس قراردادهایی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری ۲۰ رأس گاو سیستانی را تحویل گرفته و ۳۰۰ جنین به آن‌ها تحویل دادیم. هم‌اکنون نیز برای کمک به جلوگیری از انقراض گاو گلپایگانی مذاکراتی صورت گرفته‌است.»

او همچنین به میزان استفاده از فناوری انتقال جنین در سطح دنیا اشاره کرد و گفت: «در جهان به‌ویژه در کشورهای اروپایی و آمریکایی این شیوه به‌طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما در آسیا کمتر از آن استفاده می‌شود و می‌توان ایران را در این حوزه از کشورهای پیشروی منطقه دانست. هر چند هنوز با سهم ایده‌آل ۱۰ درصدی که در کشورهای پیشرفته حاصل شده فاصله زیادی داریم.»